

T.C. YARGITAY
9.Hukuk Dairesi
Esas: 2017/5377
Karar: 2017/10259
Karar Tarihi: 12.06.2017

İŞÇİ ALACAKLARI DAVASI - DOSYAYA SUNULAN İBRANAMENİN MAHKEMECE DEĞERLENDİRİLMEDİĞİ - İBRANAMENİN DAVACI ASİLE GÖSTERİLİP BEYANI ALINDIKTAN SONRA İBRANAMENİN DEĞERLENDİRİLEREK SONUCUNA GÖRE KARAR VERİLMESİ GEREĞİ

ÖZET: Dosyaya 818 Sayılı Borçlar Kanununun yürürlükte olduğu dönemde düzenlenmiş ibraname sunulmuş olup, bu ibraname Mahkemece değerlendirilmemiştir. Mahkemece yapılacak iş, söz konusu ibranameyi davacı asile gösterip beyanını aldıktan sonra ilgili yasal düzenleme ve ilkeler çerçevesinde ibranameyi bir değerlendirmeye tabi tutarak sonuca gitmektir. Eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması hatalı olup, bozma nedenidir.

(4857 S. K. m. 19) (6098 S. K. m. 132, 420) (818 S. K. m. 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31) (YHGK. 27.01.2010 T. 2009/9-586 E. 2010/31 K.) (9. HD. 15.10.2010 T. 2008/41165 E. 2010/29240 K.) (9. HD. 05.11.2010 T. 2008/37441 E. 2010/31943 K.) (9. HD. 26.10.2010 T. 2009/27121 E. 2010/30468 K.) (9. HD. 04.11.2010 T. 2008/37372 E. 2010/31566 K.) (9. HD. 24.06.2010 T. 2008/33748 E. 2010/20389 K.) (9. HD. 27.06.2008 T. 2007/23861 E. 2008/17735 K.) (9. HD. 24.06.2010 T. 2008/33507 E. 2010/20380 K.)

Dava: Davacı, kıdem tazminatı ile fazla mesai ücreti, genel tatil ücreti alacaklarının ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkemece, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Hüküm süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen rapor dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

A) Davacı İsteminin Özeti:

Davacı vekili, müvekkilinin 01/04/2009 tarihinden itibaren davalı şirketin Çarşamba depo mağazasında kurye olarak en son aylık net 1.300,00 TL ücret karşılığında çalıştığını, bu çalışmasını 07/12/2010 tarihine kadar sürdürdüğünü, davalı işyerindeki olağan çalışma saatlerinin 09.30-22.00 arasında olup müvekkilinin hafta içi bir gün izin kullanmak suretiyle çalışmasını sürdürdüğünü, ayrıca dini bayramlara iki hafta kalmasından itibaren işyerinde yaşanan yoğunluk nedeniyle 09.30-01.00 saatleri arasında çalıştığını, tüm çalışması boyunca hak ettiği fazla mesai ücretleri ile genel tatil ücretlerinin ödenmemesi ve buna bağlı olarak sigorta primlerinin eksik yatırılması sebebiyle haklı nedenlerle iş akdini sona erdirdiğini ileri sürerek, kıdem tazminatı, fazla mesai ücreti ve genel tatil ücretinin davalıdan tahsilini talep etmiştir.

B) Davalı Cevabının Özeti:

Davalı vekili, davacının 01/04/2009-07/12/2010 tarihleri arasında motosiklet sürücüsü olarak görev yaptığını, en son aylık net 900,00 TL ücret aldığını, davacının haklı sebep olmadan kendi isteği ile ayrıldığını, görevi gereği fazla mesai yapmasını gerektirecek durum olmadığını, davacıya her ay prim adı altında ödemelerin yapıldığını, herhangi bir fazla mesai ya da genel tatil alacağına tespit edilmesi halinde prim ödemelerinin mahsup edilmesi gerektiğini savunarak davanın reddini talep etmiştir.

C) Yerel Mahkeme Kararının Özeti:

Mahkemece, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

D) Temyiz:

Kararı davalı vekili temyiz etmiştir.

E) Gerekçe:

Taraflar arasında düzenlenen ibranamenin geçerliliği konusunda uyuşmazlık bulunmaktadır.

Türk Hukukunda ibra sözleşmesi 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olup, kabul edilen Yasanın 132. maddesinde "Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekilde bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir" şeklinde kurala yer verilmiştir.

İş ilişkisinde borcun ibra yoluyla sona ermesi ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinde öngörülmüştür. Sözü edilen hükme göre, **işçinin işverenden alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür. Hakkın gerçek tutarda ödendiğini ihtiva etmeyen ibra sözleşmeleri veya ibra beyanını muhtevi diğer ödeme belgeleri, içerdikleri miktarla sınırlı olarak makbuz hükmündedir. Bu hâlde dahi, ödemelerin banka aracılığıyla yapılmış olması gerekir.**

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 420 inci maddesinde, iş sözleşmesinin sona ermesinden itibaren bir ay içinde yapılan ibra sözleşmelerine geçerlilik tanınmayacağı bildirilmiştir. Aynı maddede, alacağın bir kısmının ödenmesi şartına bağlı ibra sözleşmelerinin (ivazlı ibra), ancak ödemenin banka kanalıyla yapılmış olması halinde geçerli olacağı öngörülmüştür. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 19. maddesinde, feshe itiraz bakımından bir aylık hak düşürücü süre öngörülmüş olmakla, feshi izleyen bir ay içinde işçinin işe iade davası açma hakkı bulunmaktadır. Bu noktada feshi izleyen bir aylık süre, işçinin eski işine dönüp dönmeyeceğinin tespiti bakımından önemlidir. O halde feshi izleyen bir aylık sürede işverenin olası baskılarını azaltmak, iş güvencesinin sağlanması için de gereklidir. **Geçerli ve haklı neden iddialarına dayanan fesihlerde dahi ibraname düzenlenmesi için feshi izleyen bir aylık sürenin beklenmesi gerekir. Bir aylık bekleme süresi kısmi ibra açısından işçinin bir kısım işçilik alacaklarının ödenmesinin bir ay süreyle gecikmesi anlamına gelse de temelde işçi yararına bir durumdur. Hemen belirtelim ki bir aylık bekleme süresi ibra sözleşmelerinin düzenlenme zamanı ile ilgili olup ifayı ilgilendiren bir durum değildir. Başka bir anlatımla işçinin fesih ile muaccel hale gelen kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve izin ücreti gibi haklarının ödeme tarihi bir ay süreyle ertelenmiş değildir.**

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun değinilen maddesinde, işverence yapılacak olan ödemelerin banka yoluyla yapılması zorunluluğunun getirilmesi, ibranamenin geçerliliği noktasında sonuca etkilidir. Ancak banka dışı yollarla yapılan ödemelerde de borç ibra yerine tamamen veya kısmen ifa yoluyla sona ermiş olur.

Sözü edilen yasal düzenleme, sadece işçinin alacaklı olduğu durumlar için işçi yararına kısıtlamalar öngörmektedir. **İşverenin cezai şart ve eğitim gideri talep ettiği yine işçinin vermiş olduğu zararın tazminine dair uygulamalarda ve hatta sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde işçinin işverene borçlu olduğu**

durumlarda, taraflar, herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın işçinin borçlarını ibra yoluyla sona erdirebilirler.

Değınilen maddenin ikinci ve üçüncü fıkraya hükümleri, destekten yoksun kalanlar ile işçinin diğery yakınlarının isteyebilecekleri tazminat ve alacaklar dâhil, hizmet sözleşmesinden doğan bütün haklar yönünden uygulanır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girdiğı 01.07.2012 tarihinden sonra düzenlenen ibra sözleşmeleri için yasal koşulların varlığı aranmalıdır. Ancak 6098 sayılı Borçlar Kanununun yürürlükte olmadığı dönemde imzalanan ibranamenin geçerliliğı sorunu, Dairemizin konuyla ilgili ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. İbramenin feshi izleyen bir aylık süre içinde düzenlenmesi ve ödemelerin banka kanalıyla yapılmamış oluşu 01.07.2012 tarihinden önce düzenlenen ibra sözleşmeleri için geçersizlik sonucu doğurmaz.

İşçi ve işveren arasında işverenin borçlarının sona erdirilmesine yönelik olarak Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğü öncesinde yapılan ibra sözleşmeleri yönünden geçersizlik sorunu aşağıdaki ilkeler dahilinde değerlendirilmelidir:

a) Dairemizin kökleşmiş içtihatları çerçevesinde, iş ilişkisi devam ederken düzenlenen ibra sözleşmeleri geçersizdir. İşçi bu dönemde tamamen işverene bağımlı durumdadır ve iş güvencesi hükümlerine rağmen iş ilişkisinin devamını sağlamak veya bir kısım işçilik alacaklarına bir an önce kavuşabilmek için iradesi dışında ibra sözleşmesi imzalamaya yönelmesi mümkün olup, Dairemizin kararlılık kazanmış uygulaması bu yöndedir (Yargıtay 9. HD. 15.10.2010 gün, 2008/41165 E, 2010/29240 K.).

b) İbramenin tarih içermemesi ve içeriğinden de fesih tarihinden sonra düzenlendiğinin açıkça anlaşılabilmesi durumunda ibranameye değer verilemez (Yargıtay 9. HD. 05.11.2010 gün, 2008/37441 E, 2010/31943 K.).

c) İbramenin geçerli olup olmadığı 01.07.2012 tarihine kadar yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanununun irade fesadını düzenleyen 23-31. maddeleri yönünden de değerlendirilmelidir. İbra sözleşmesi yapılırken taraflardan birinin esaslı hataya düşmesi, diğery tarafın veya üçüncü şahsın hile ya da korkutmasıyla karşılaşması halinde, ibra iradesinden söz edilemez.

Öte yandan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 21. maddesinde sözü edilen aşırı yararlanma (gabin) ölçütünün de ibra sözleşmelerinin geçerliliğı noktasında değerlendirilmesi gerekir.

İbramedeki irade fesadı hallerinin, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 31. maddesinde öngörülen bir yıllık hak düşürücü süre içinde ileri sürülmesi gerekir (Yargıtay 9. HD. 26.10.2010 gün, 2009/27121 E, 2010/30468 K.). Ancak, işe girerken alınan matbu nitelikteki ibranameler bakımından iş ilişkisinin devam ettiği süre içinde bir yıllık süre işlemez.

d) İbra sözleşmesi, varlığı tartışmasız olan bir borcun sona erdirilmesine dair bir yol olmakla, varlığı şüpheli ya da tartışmalı olan borçların ibra yoluyla sona ermesi mümkün değildir. Bu nedenle, işçinin hak kazanmadığı ileri sürülen bir borcun ibraya konu olması düşünülemez. Savunma ve işverenin diğery kayıtları ile çelişen ibra sözleşmelerinin geçersiz olduğu kabul edilmelidir (Yargıtay 9. HD. 04.11.2010 gün 2008/37372 E, 2010/31566 K.).

e) Miktar içeren ibra sözleşmelerinde ise, alacağın tamamen ödenmiş olması durumunda borç ifa yoluyla sona ermiş olur. Buna karşın kısmi ödeme hallerinde, Dairemizin kökleşmiş içtihatlarında ibraya değer verilmemekte ve yapılan ödemenin makbuz hükmünde olduğu kabul edilmektedir (Yargıtay 9. HD

21.10.2010 gün 2008/40992 E, 2010/39123 K.). Miktar içeren ibranamenin çalışırken alınmış olması makbuz etkisini ortadan kaldırmaz (Yargıtay 9. HD. 24.06.2010 gün 2008/33748 E, 2010/20389 K.).

f) Miktar içermeyen ibra sözleşmelerinde ise, geçerlilik sorunu titizlikle ele alınmalıdır. İrade fesadı denetimi yapılmalı ve somut olayın özelliklerine göre ibranamenin geçerliliği konusunda çözümler aranmalıdır (Yargıtay 9. HD. 27.06.2008 gün 2007/23861 E, 2008/17735 K.). Fesihten sonra düzenlenen ve alacak kalemlerinin tek tek sayıldığı ibranamede, irade fesadı haller ileri sürülüp kanıtlanmadığı sürece ibra iradesi geçerli sayılmalıdır (Yargıtay HGK. 21.10.2009 gün, 2009/396 E, 2009/441 K.).

g) Yine, işçinin ibranamede yasal haklarını saklı tuttuğuna dair ihtirazi kayda yer vermesi ibra iradesinin bulunmadığını gösterir (Yargıtay 9. HD. 4.11.2010 gün 2008/40032 E, 2010/31666 K.).

h) İbranamede yer almayan işçilik alacakları bakımından, borcun sona erdiği söylenemez. İbranamede yer alan işçilik alacaklarının bir kısmı yönünden savunma ile çelişkinin varlığı ibranameyi bütünüyle geçersiz kılmaz. Savunma ile çelişmeyen kısımlar yönünden ibra iradesine değer verilmelidir (Yargıtay 9. HD. 24.06.2010 gün, 2008/33597 E, 2010/20380 K.). Başka bir anlatımla, bu gibi durumlarda ibranamenin bölünebilir etkisinden söz edilebilir. Bir ibraname bazı alacaklar bakımından makbuz hükmünde sayılırken, bazı işçilik hak ve alacakları bakımından ise çelişki sebebiyle geçersizlikten söz edilebilir. Aynı ibranamede çelişki bulunmayan ve miktar içermeyen kalemler bakımından ise borç ibra yoluyla sona ermiş sayılabilir.

İbraname savunması, hakkı ortadan kaldırabilecek itiraz niteliğinde olmakla yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir (Yargıtay HGK. 27.01.2010 gün 2009/9-586 E, 2010/31 K.; Yargıtay 9.HD. 13.7.2010 gün, 2008/33764 E, 2010/23201 K.).

Somut uyuşmazlıkta, dosyaya 818 Sayılı Borçlar Kanununun yürürlükte olduğu dönemde düzenlenmiş ibraname sunulmuş olup, bu ibraname Mahkemece değerlendirilmemiştir. Mahkemece yapılacak iş, söz konusu ibranameyi davacı asile gösterip beyanını aldıktan sonra yukarıda açıklanan yasal düzenleme ve ilkeler çerçevesinde ibranameyi bir değerlendirmeye tabi tutarak sonuca gitmektir. Eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması hatalı olup, bozma nedenidir.

F) Sonuç: Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebepten dolayı BOZULMASINA, bozma nedenine göre sair temyiz itirazlarının incelenmesine yer olmadığına, peşin alınan temyiz harcının isteği halinde ilgisine iadesine, 12/06/2017 tarihinde oybirliği ile kabul edildi. (ᄁᄁ)

Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı